

Πανεπιστημιακές Σημειώσεις-Διαλέξεις
Περιφερειακή Ανάπτυξη
Μάθημα επιλογής 10ο εξ.σπουδών

Ζαχαρούλα Ανδρεοπούλου
Τμήμα Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος
ΑΠΘ

Περιεχόμενα

Ενότητα 1. Ορισμοί και στόχοι

Ενότητα 2. Σχεδιασμός και προγραμματισμός

Ενότητα 3. Σχεδιασμός Περιφερειακής Ανάπτυξης & Περιφερειακός προγραμματισμός

Ενότητα 4. Περιφερειακή πολιτική της ανάπτυξης

Ενότητα 5. Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική & Ανάπτυξη στην ΕΕ

Ενότητα 6. Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα

Ενότητα 7. Αναπτυξιακοί άξονες, δράσεις και φυσικοί πόροι

Ενότητα 8. Ολοκληρωμένη αειφορική & βιώσιμη ανάπτυξη και φυσικοί πόροι

Ενότητα 1. Ορισμοί και στόχοι

Ορισμοί και Στόχοι 1/10

- **Παραγωγή** είναι η δημιουργία αγαθών ή υπηρεσιών που μπορούν να ικανοποιήσουν αμέσως ή εμμέσως τις ανθρώπινες ανάγκες, καθώς και η μεταποίηση και ο συνδυασμός διαφόρων αγαθών.
- **Πρωτογενής παραγωγή, ήτοι:**
 - Γεωργία
 - Κτηνοτροφία
 - Αλιεία
 - Εξόρυξη μετάλλων
 - Δάση
 - Θήρα, κλπ.

Ορισμοί και Στόχοι 2/10

- Δευτερογενής παραγωγή, ήτοι:
 - Βιομηχανία
 - Βιοτεχνία, κλπ.
- Τριτογενής παραγωγή, ήτοι:
 - Μεταφορές
 - Εμπόριο
 - Ασφάλειες
 - Ελεύθερα επαγγέλματα
 - Υπηρεσίες

Ορισμοί και Στόχοι 3/10

- **Παραγωγικότητα** είναι η ποσότητα των προϊόντων που παράγει ένας εργαζόμενος μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο. Η σχέση μεταξύ του ύψους της παραγωγής και της προσπάθειας που καταβλήθηκε.
- **Η παραγωγικότητα της εργασίας**, βρίσκεται με τη διαίρεση της ποσότητας των παραχθέντων προϊόντων με τις ανθρωποώρες που διατέθηκαν για την παραγωγή των εν λόγω προϊόντων. Η παραγωγικότητα της εργασίας μπορεί επίσης να υπολογισθεί με βάση την αξία της παραχθείσας ποσότητας.

Ορισμοί και Στόχοι 4/10

- **Η παραγωγικότητα του κεφαλαίου**, βρίσκεται όταν διαιρέσουμε το σύνολο της παραγωγής με την αξία των παραγωγικών μέσων που χρησιμοποιήθηκαν.
- **Αποδοτικότητα** είναι η αναλογία της απόδοσης προς τη χρησιμοποιηθείσα ενέργεια. Δηλαδή, είναι η αναλογία των διατιθέμενων μέσων και της παραγωγής που επιτυγχάνεται.
- **Διανομή του εισοδήματος** είναι η οικονομική δραστηριότητα που καλύπτει τη διακίνηση του εισοδήματος στους επί μέρους τομείς (παραγωγικούς και μη) μιας οποιασδήποτε οικονομίας.

Ορισμοί και Στόχοι 5/10

- **Εισόδημα** είναι η οποιαδήποτε αύξηση του πλούτου ή πηγές πλούτου, είτε από την τοποθέτηση κεφαλαίων, είτε από ακίνητα, εργασία που εκφράζεται σε χρήμα και αναφέρεται σε ορισμένη χρονική περίοδο.
- **Κατανάλωση** είναι το τελευταίο στάδιο του κύκλου παραγωγή – διανομή – κατανάλωση. Δηλαδή, είναι τα αγαθά και οι υπηρεσίες που ικανοποιούν άμεσες ή έμμεσες ανάγκες του κοινωνικού συνόλου μιας χώρας.

Ορισμοί και Στόχοι 6/10

- **Αποταμίευση** είναι το ποσό το οποίο ένα άτομο αποσύρει από το τρέχον εισόδημά του για επένδυση.
 - Κατά τον Keynes: είναι η διαφορά μεταξύ του εισοδήματος και κατανάλωσης.
 - Κατά τον Robertson: είναι το εισόδημα που διατίθεται σήμερα μείον οι σημερινές δαπάνες κατανάλωσης.
- **Επένδυση** είναι η τοποθέτηση χρημάτων με μακροχρόνια προοπτική σε χρεώγραφα ή άλλες επιχειρήσεις με σκοπό την εξασφάλιση κέρδους ή εισοδήματος.

Ορισμοί και Στόχοι 7/10

- **Νόμισμα** είναι το οποιοδήποτε, γενικά αποδεκτό, μέσο πληρωμής ή ανταλλαγών, όπως:
 - Χρεώγραφα
 - Γραμμάτια
 - Επιταγές
 - Τραπεζικό ή λογιστικό χρήμα, κλπ.
- **Οικονομικές διακυμάνσεις** είναι οι κυκλικές οικονομικές διακυμάνσεις, ήτοι ρυθμικές μεταβολές που λαμβάνουν χώρα περιοδικά στην οικονομική δραστηριότητα και στα επίπεδα των τιμών.

Ορισμοί και Στόχοι 8/10

- Το πρόγραμμα ή σχέδιο αποδοτικότητας αποβλέπει στην κατανομή των διαθέσιμων πόρων και στη λήψη μέτρων που αποβλέπουν στην επίτευξη ορισμένου οικονομικού σκοπού.
- Η κατανομή είναι κλάδος της οικονομικής δραστηριότητας που περιλαμβάνεται μεταξύ παραγωγής και τελικής κατανάλωσης. Δηλαδή, είναι ο κλάδος που καλύπτει τη διακίνηση των αγαθών διαμέσου όλων των ενδιάμεσων τομέων παραγωγής και κατανάλωσης.

Ορισμοί και **Στόχοι** 10/10

- **Συντελεστής επιτάχυνσης** είναι η σχέση της μεταβολής των δαπανών προς τη μεταβολή των δαπανών κατανάλωσης.
- **Αρχή επιτάχυνσης** είναι η αρχή σύμφωνα με την οποία η αύξηση της ζήτησης των καταναλωτικών αγαθών προκαλεί υπερβολική αύξηση στη ζήτηση κεφαλαιουχικών αγαθών και επενδύσεων.
- **Περιφερειακή ανάπτυξη** είναι η κατάρτιση ενός οικονομικού προγράμματος ή σχεδίου μέσα στα πλαίσια μιας πολιτικής που αποσκοπεί στην οικονομική ανάπτυξη διαφόρων περιοχών μιας χώρας μέσα από ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό σχεδιασμό (προγραμματισμό).

Ενότητα 2.

Σχεδιασμός & προγραμματισμός

Ορισμός

Ο **σχεδιασμός ή προγραμματισμός** είναι η κατάρτιση ενός σχεδίου που καθορίζει

- το σύνολο των συντονισμένων ενεργειών,
- το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιούνται, καθώς και
- την κατάλληλη διοικητική οργάνωση για την επίτευξη ορισμένων μακροχρόνιων αντικειμενικών σκοπών, στα πλαίσια μιας προκαθορισμένης στρατηγικής.

Χαρακτηριστικά σχεδιασμού

Ο σχεδιασμός:

- Χαράζει την πορεία για την υλοποίηση των στόχων
- Αναφέρεται σε ορισμένο περιφερειακό πλαίσιο
- Αποτελεί βασική προϋπόθεση οικονομικής ανάπτυξης
- Χαράζει τις κατευθυντήριες γραμμές της κοινωνικής πορείας
- Εξελίσσεται διαρκώς
- Αποτελεί μηχανισμό ελέγχου και εξομάλυνσης των προβλημάτων που δημιουργούν οι κοινωνικές, οι οικονομικές και οι τεχνολογικές μεταβολές.

Στάδια σχεδιασμού

Ο σχεδιασμός αποτελείται από μια διαδοχική πορεία, η οποία διαχωρίζεται στα εξής στάδια:

- Αναγνώριση του προβλήματος
- Τυποποίηση των στόχων γενικά και ειδικά
- Αξιολόγηση των σκοπών που σχετίζονται με το πρόβλημα
- Αναγνώριση των πιθανών περιορισμών
- Πρόβλεψη των μελλοντικών εξελίξεων
- Δημιουργία και αξιολόγηση της εναλλακτικής πορείας δράσης
- Παραγωγή ενός σχεδίου αποδοτικότητας

Τύποι σχεδιασμού 1/4

Ο φυσικός και οικονομικός σχεδιασμός:

- Ο **φυσικός σχεδιασμός** αφορά στη φυσική δομή μιας περιοχής (χρήση εδάφους, τηλεπικοινωνίες, φως, νερό, κλπ) και αναφέρεται στην ομαλή εξέλιξη και ανάπτυξη μιας περιοχής χωρίς να στηρίζεται στο μηχανισμό της αγοράς.
- Ο **οικονομικός σχεδιασμός** ενδιαφέρεται για την οικονομική δομή μιας περιοχής και για την εν γένει ευημερία, και σε αντίθεση με το φυσικό σχεδιασμό στηρίζεται στο μηχανισμό της αγοράς (κανόνες προσφοράς και ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών).

Τύποι σχεδιασμού 2/4

Ο σχεδιασμός ρύθμισης και ανάπτυξης:

- **Ο σχεδιασμός ρύθμισης** αναφέρεται
 - Στο συντονισμό
 - Στην επίλυση των αντιθέσεων που υπάρχουν σε ένα σύστημα διοίκησης και
 - Στην αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των στόχων μιας πολιτικής.
- **Ο σχεδιασμός ανάπτυξης** ενδιαφέρεται
 - Για την αποτελεσματική λειτουργία των υπάρχοντων συστημάτων σχεδιασμού και κυρίως
 - Για τη βελτίωση και ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος με την υιοθέτηση νέων στόχων και την αλλαγή των κατευθυντήριων γραμμών μιας στρατηγικής σε ευρεία κλίμακα.

Τύποι σχεδιασμού 3/4

Ο σχεδιασμός απλών ή πολλαπλών σκοπών και στόχων:

- Οι στόχοι και οι σκοποί είναι κατά βάση στη φύση τους κοινωνικοί και οικονομικοί. Ο διαχωρισμός μεταξύ στόχων και σκοπών είναι ότι
 - Ο **στόχος** είναι κάτι το ιδανικό και θα πρέπει να εκφράζεται σε θεωρητικούς όρους.
 - Ο **σκοπός** πετυχαίνεται, μετράται και η υπόστασή του είναι σαφής μάλλον παρά απόλυτη.

Τύποι σχεδιασμού 4/4

Ο σχεδιασμός κατεύθυνσης και ελέγχου:

- Ο **σχεδιασμός κατεύθυνσης** δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές για την υλοποίησή του και είναι στη φύση του συμβουλευτικός.
- Ο **σχεδιασμός ελέγχου** περιέχει ειδικές κατευθύνσεις.

Επίπεδα Σχεδιασμού

Διακρίνονται τα εξής βασικά επίπεδα σχεδιασμού:

- Σχεδιασμός σε **εθνικό επίπεδο διοίκησης** (κατεξοχήν οικονομικό περιεχόμενο)
- Σχεδιασμός σε **επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης** (χρήσεις γαιών)
- Σχεδιασμός σε **περιφερειακό επίπεδο** (σχεδιασμός ορισμένης περιοχής με ειδικά προβλήματα και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά)
- Σχεδιασμός σε **υπο-περιφερειακό επίπεδο** (μέρος περιφέρειας που παρουσιάζει ιδιαίτερη δομή, προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης)

Προγραμματισμός

Η διαδικασία οργάνωσης, λήψης αποφάσεων και χρηματοδότησης που πραγματοποιείται σε περισσότερα του ενός στάδια και αποσκοπεί στην εφαρμογή, σε πολυετή βάση, της κοινής δράσης της Κοινότητας και των κρατών-μελών για την επίτευξη των βασικών στόχων τους

Ενότητα 3.
Σχεδιασμός Περιφερειακής Ανάπτυξης
Περιφερειακός προγραμματισμός

Περιφερειακός προγραμματισμός (1/2)

Ο Περιφερειακός Προγραμματισμός αποτελεί βασικό εργαλείο των κρατών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, που προκαλεί η άνιση κατανομή της ανάπτυξης στο χώρο και για τη βελτίωση της ευημερίας των περιοχών και των ατόμων.

Παράλληλα, καταλαμβάνει και σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια προώθησης της συνοχής και της αρμονικής ανάπτυξης των μελών υπερεθνικών οικονομικών ενώσεων.

2/2

- Περιφερειακός Προγραμματισμός
- ο τύπος της δημόσιας δράσης, που σχετίζεται άμεσα με τον έλεγχο της αναπτυξιακής πραγματικότητας,
- μέσω μιας συστηματικής προσπάθειας προσδιορισμού και προσανατολισμού των δράσεων
- σε μια δεδομένη κλίμακα χώρου, η οποία είναι κατά κανόνα μεγαλύτερη από την τοπική και μικρότερη από την εθνική και ονομάζεται περιφέρεια προγραμματισμού,
- με σκοπό τον εκ των προτέρων έλεγχο μιας μελλοντικής, σαφώς προσδιορισμένης χρονικά, αναπτυξιακής κατάστασης.

Ο Περιφερειακός Προγραμματισμός αποτελεί βασικό μέσο του εθνικού αναπτυξιακού προγραμματισμού

1. Η «περιφερειοποίηση» του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος διευκολύνει τον έλεγχο της συνέπειας και της εφικτότητας των στόχων του, υπο τους περιορισμούς και τις δυνατότητες που θέτει η μεταβλητή του χώρου.
2. Η κατάρτιση των περιφερειακών προγραμμάτων διευκολύνει την απογραφή κι αξιολόγηση των διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών, καθώς και την επισήμανση συμπληρωματικοτήτων για την αξιοποίηση τους.
3. Η κατάρτιση κι εφαρμογή των περιφερειακών προγραμμάτων ενισχύει την αποκέντρωση του συστήματος λήψης αποφάσεων, τη συμμετοχή των τοπικών φορέων στην αναπτυξιακή διαδικασία και κατά συνέπεια διευκολύνει την αποδοχή των στόχων του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος από τον πληθυσμό.

- Ο προγραμματισμός διαμορφώνεται σε δύο συμπληρωματικά επίπεδα:
 1. Σε κεντρικό επίπεδο με την κατάρτιση και εφαρμογή «Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης»
 2. Σε περιφερειακό επίπεδο με την κατάρτιση κι εφαρμογή «Περιφερειακών Προγραμμάτων»

Περιφέρειες Προγραμματισμού

- Οι Περιφέρειες Προγραμματισμού είναι γεωγραφικές ενότητες που αποτελούνται από όμορες χωρικές μονάδες.
- Οριοθετούνται για την άσκηση περιφερειακής πολιτικής και την εφαρμογή του περιφερειακού προγραμματισμού.

- Η λειτουργία τους προϋποθέτει **ενιαία προγραμματική ή και διοικητική δικαιοδοσία**, που απαιτείται για
 - το σχεδιασμό,
 - την εφαρμογή,
 - την παρακολούθηση,
 - την αξιολόγηση και
 - την προσαρμογή της περιφερειακής πολιτικής και των αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Περιφερειακές ανισότητες

- Οι περιφερειακές ανισότητες είναι αποτέλεσμα των διαφορών που υπάρχουν κυρίως στο εισόδημα (κατανομή και διάθεση) και στην απασχόληση (ποσοστά απασχολούμενων), μια και τα δύο αυτά οικονομικά μεγέθη αποτελούν συμβατικά το μέτρο των περιφερειακών ανισοτήτων.
- Όσο πιο μεγάλη ανεργία υπάρχει και όσο πιο άνιση είναι η κατανομή των εισοδημάτων μεταξύ των διάφορων περιφερειών, τόσο μεγαλύτερες είναι οι περιφερειακές ανισότητες, σε σχέση πάντοτε με τους οικονομικούς αντικειμενικούς σκοπούς της ίσης κατανομής του εισοδήματος και της πλήρους απασχόλησης.

Παράγοντες περιφερειακού προβλήματος

Οι παράγοντες που προκαλούν το περιφερειακό πρόβλημα μπορεί να συνοψισθούν ως εξής:

- Γεωγραφικοί παράγοντες
- Παράγοντες δομής της οικονομίας των περιφερειών
- Παράγοντες που αναφέρονται στη σχετικά μικρή κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίων
- Θεσμικοί παράγοντες
- Πολιτικοί παράγοντες
- Πολιτισμικοί και διάφοροι άλλοι παράγοντες
- Παράγοντες που σχετίζονται με τις εξωτερικές οικονομίες.

Τύποι Περιφερειακού Σχεδιασμού 1/2

Σε ό,τι αφορά στο ρόλο που παίζει ο σχεδιασμός στην ανάπτυξη των διαφόρων περιφερειών διακρίνονται δύο βασικοί τύποι σχεδιασμού:

•Ο ενδοπεριφερειακός σχεδιασμός

- Αφορά στην κατανομή των πόρων στις διάφορες περιφέρειες
- Αποσκοπεί στην εξασφάλιση ικανοποιητικής σχέσης μεταξύ του πληθυσμού, των επαγγελματιών και του περιβάλλοντος
- Αποβλέπει στην επίτευξη
 - Κοινωνικών στόχων (εξασφάλιση κατοικίας, κοινωνικών παροχών, κ.α.)
 - Οικονομικών στόχων (έλεγχος παραοικονομίας, κατανομή νέων επενδύσεων)
 - Περιβαλλοντικών στόχων (ποιότητα αστικής ζωής, παρεμπόδισης αστικής επέκτασης)

Τύποι Περιφερειακού Σχεδιασμού 2/2

- **Ο σχεδιασμός μεταξύ περιφερειών**
 - Αφορά στην κατανομή των πόρων μεταξύ των περιφερειών
 - Αποσκοπεί στην επίλυση προβλημάτων οικονομικών ανισοτήτων και στην εξεύρεση ικανοποιητικών σχέσεων μεταξύ ανθρώπων και επαγγελματιών
 - Περιέχει την ικανοποίηση πολλαπλών σκοπών, οι οποίοι προέρχονται από τους εθνικούς οικονομικούς σκοπούς (οικονομική ανάπτυξη, πλήρης απασχόληση, κοινωνική ισότητα, κ.α.)

Ενότητα 4.
Περιφερειακή πολιτική της
ανάπτυξης

Βασικά Χαρακτηριστικά Ανάπτυξης

Η ανάπτυξη:

- Είναι **σύνθετη**
- Περιλαμβάνει **αλλαγές στις δομές και στους θεσμούς** μιας κοινωνίας
- Συνδέεται με την **ωφελιμότητα**, την **πρόοδο** και τη **βελτίωση**
- Περιλαμβάνει την **αποτελεσματική χρήση των πόρων** με σκοπό να πετύχει υψηλότερα επίπεδα παραγόμενων προϊόντων
- Είναι **πολυδιάστατη διαδικασία**
- Περιλαμβάνει **οικονομική, κοινωνική, πολιτική και διοικητική ανάπτυξη**

Περιφερειακή πολιτική

- Η περιφερειακή πολιτική αποτελεί ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σ' ένα πρόγραμμα για να επιτύχουν την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας.
- Η στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης είναι η πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί για την πραγμάτωση των αντικειμενικών σκοπών με την ενίσχυση των διαθέσιμων μέσων.

Προϋποθέσεις Περιφερειακής Ανάπτυξης

- Αξιοποίηση φυσικών πόρων
- Ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης
- Εκτέλεση έργων υποδομής
- Ύπαρξη νομισματικής ισορροπίας
- Κατάλληλα προγράμματα ενέργειας
- Θέληση πληθυσμού για εργασία
- Θέληση πληθυσμού για βελτίωση βιοτικού επιπέδου

Σκοποί περιφερειακής πολιτικής

Οι σκοποί της περιφερειακής πολιτικής είναι οι εξής:

- Επίτευξη μεγαλύτερων ρυθμών αύξησης του εισοδήματος
- Αύξηση των επενδύσεων
- Καταπολέμηση της ανεργίας
- Βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών
- Μεταβολές στη διάρθρωση της οικονομίας.

Οι βασικές αρχές των Περιφερειακών Προγραμμάτων

- Εσωτερική συνοχή στόχων και μέτρων.
- Σαφής εξειδίκευση και ποσοτικοποίηση στόχων.
- Διοικητική και οργανωτική επάρκεια.
- Ανανέωση - εκσυγχρονισμός αναπτυξιακών στόχων και μέσων της περιφερειακής πολιτικής.
- Συνοχή με τα άλλα προγράμματα και τις πολιτικές.
- Διασφάλιση κοινωνικής συναίνεσης. Ενεργοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των κοινωνικών εταίρων.
- Συνεργασία επιχειρηματικών και αναπτυξιακών φορέων.
- Αναπτυξιακή αποτελεσματικότητα.
- Βιωσιμότητα - ένταξη των έργων και των παρεμβάσεων στον οικιστικό ιστό.
- Προστασία του περιβάλλοντος

Προβλήματα Στρατηγικής για Περιφερειακή Ανάπτυξη

- Σύγκριση αποτελεσματικότητας και ισότητας
- Κριτήρια ιεράρχησης αναγκών
- Συγκέντρωση και διασπορά οικονομικών δραστηριοτήτων
- Προσδιορισμός περιφερειών

Η δομή των Περιφερειακών Προγραμμάτων (1/2)

- Καταγραφή - Ιεράρχηση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών, προβλημάτων και δυνατοτήτων.
- Αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης στη δημογραφία, στις υποδομές, στην απασχόληση, στο περιφερειακό προϊόν, στους κλάδους, στις παρεχόμενες υπηρεσίες, στο περιβάλλον, στις χωρικές ανισότητες.
- Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των πολιτικών και των προ-γραμμάτων που έχουν εφαρμοσθεί μέχρι σήμερα.
- Προσδιορισμός του ρόλου των επιμέρους χωρικών μονάδων στην αναπτυξιακή διαδικασία σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Διαμόρφωση αναπτυξιακής στρατηγικής (αστικά κέντρα - προωθητικές δραστηριότητες, τεχνολογία-καινοτομία, ολο-κληρωμένη ανάπτυξη υπαίθρου).

2/2

- Προσδιορισμός και εξειδίκευση στρατηγικών αναπτυξιακών στόχων (γενικοί και ειδικοί στόχοι).
- Προσδιορισμός των μέτρων υλοποίησης των στόχων.
- Ανάλυση του σχεδίου για τη χρηματοδότηση του προγράμματος-κατανομή χρηματοδοτικών πόρων.
- Διαμόρφωση δομών για τη διαχείριση, την παρακολούθηση, τις πληρωμές, την αξιολόγηση, τον έλεγχο και τη δημοσιότητα του προγράμματος.
- Προσδιορισμός της μεθοδολογίας ενεργοποίησης της διαδικασίας υλοποίησης του προγράμματος.

Μέτρα περιφερειακής πολιτικής

Τα μέτρα μιας οποιασδήποτε περιφερειακής πολιτικής μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

- Σε μακρο- και μικροοικονομικά μέτρα
- Σε μέτρα πολιτικής των δαπανών
- Σε μέτρα ανάλογα με τη σειρά σπουδαιότητας και κοινωνικής προσφοράς.

Μέσα περιφερειακής πολιτικής 1/3

Τα κύρια μέσα της περιφερειακής πολιτικής είναι:

- Η κοινωνικοοικονομική υποδομή
- Οι επιχορηγήσεις
- Τα φορολογικά κίνητρα
- Τα πιστωτικά κίνητρα
- Οι έλεγχοι και τα αντικίνητρα
- Οι θεσμικές αλλαγές και τα μέτρα

Μέσα περιφερειακής πολιτικής 2/3

Τα δευτερεύοντα μέσα της περιφερειακής πολιτικής για οικονομική ανάπτυξη είναι:

- Οι περιφερειακές επιδοτήσεις
- Οι επιδοτήσεις ενίσχυσης του εμπορίου
- Οι επιδοτήσεις αποκέντρωσης
- Οι επιδοτήσεις εγκατάστασης νέας τεχνολογίας

Μέσα περιφερειακής πολιτικής 3/3

- Οι επιδοτήσεις αποφυγής μόλυνσης του περιβάλλοντος
- Οι επιδοτήσεις μείωσης του κόστους μεταφοράς
- Οι επιδοτήσεις βελτίωσης της ποιότητας ζωής των εργαζομένων
- Οι κρατικές εγγυήσεις
- Τα κίνητρα εκπόνησης μελετών και ανάπτυξης της έρευνας

<ul style="list-style-type: none"> • Προσδιορισμός των νέων αναπτυξιακών συνθηκών στο διεθνές περιβάλλον • Καταγραφή των νέων τάσεων στον αναπτυξιακό σχεδιασμό • Ανάλυση των χαρακτηριστικών και των τάσεων του περιφερειακού προβλήματος • Λήψη απόφασης για τους στρατηγικούς αναπτυξιακούς στόχους 	<p style="text-align: center;">Διαμόρφωση Στρατηγικής</p>	<p style="text-align: center;">1ο ΣΤΑΔΙΟ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Προετοιμασία του προγράμματος • Συντονισμός με λοιπά εθνικά τομεακά προγράμματα, περιφερειακά προγράμματα και αναπτυξιακές πολιτικές • Εκπόνηση του προγράμματος • Προσδιορισμός των δομών οργάνωσης της εφαρμογής χρηματοδότηση, διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση, έλεγχος • Οριστικοποίηση της τελικής μορφής του προγράμματος 	<p style="text-align: center;">Διαμόρφωση Προγράμματος</p>	<p style="text-align: center;">2ο ΣΤΑΔΙΟ</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Δημοσιοποίηση κριτηρίων ένταξης έργων και δράσεων στο πρόγραμμα - Προκηρύξεις • Λειτουργία μηχανισμών και δομών: <ul style="list-style-type: none"> - Διαχείρισης - Παρακολούθησης - Πληρωμών - Ελέγχων - Αξιολόγησης • Δημοσιότητα - προβολή των παρεμβάσεων του προγράμματος 	<p style="text-align: center;">Εφαρμογή Προγράμματος</p>	<p style="text-align: center;">3ο ΣΤΑΔΙΟ</p>

Κατάρτιση, εφαρμογή & εμπλεκόμενοι φορείς

<p>ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ Περιφερειακών προγραμμάτων</p>	<p>Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (εποπτεύων φορέας και συντονιστής με τα άλλα περιφερειακά προγράμματα), Γενική Γραμματεία Περιφέρειας, Νομαρχιακές και Τοπικές Αυτοδιοικήσεις</p>	<p>Ερευνητικοί και Τεχνολογικοί Φορείς (Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Ινστιτούτα, Εταιρείες Συμβούλων, Μελετών κ.ά.)</p>	<p>Κοινωνικοί φορείς- εταίροι (Επιμελητήρια, Επαγγελματικές Ενώσεις, Συνδικαλιστικοί Φορείς, Σύλλογοι, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κ.ά.)</p>
--	---	---	---

Φορείς προγραμματισμού

<i>1. Φορείς του Δημόσιου και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα</i>	<i>2. Πανεπιστήμια και φορείς Τομέα Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης</i>
<ul style="list-style-type: none">◆ Κεντρική Κυβέρνηση και εποπτευόμενοι φορείς (με συντονιστή το ΥΠΕΘΟ)◆ Γενική Γραμματεία Περιφέρειας (κύριος αρμόδιος)◆ Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις◆ Δήμοι – Κοινότητες	<ul style="list-style-type: none">◆ Πανεπιστήμια◆ Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα◆ Ερευνητικοί Οργανισμοί
<i>3. Φορείς του Ιδιωτικού Τομέα</i>	<i>4. Κοινωνικοί Φορείς</i>
<ul style="list-style-type: none">◆ Εταιρείες Μελετών◆ Γραφεία Συμβούλων◆ Σύμβουλοι Αξιολόγησης◆ Επιχειρήσεις (ιδιωτική συμ-μετοχή στην υλοποίηση των παρεμβάσεων)	<ul style="list-style-type: none">◆ Επιμελητήρια◆ Επαγγελματικές Ενώσεις, Συνδικαλιστικοί Φορείς◆ Σύλλογοι◆ Μη Κυβερνητικές Οργανώ-σεις◆ κ.ά.

Κριτήρια για αξιολόγηση επενδύσεων 2/2

Στην αξιοποίηση των υποψήφιων επενδυσιακών έργων λαμβάνονται και κριτήρια περιβαλλοντικά, οικολογικά και δημοσίου ενδιαφέροντος:

- Περιβαλλοντικά και οικολογικά κριτήρια
- Το κριτήριο του δημόσιου ενδιαφέροντος
- Η χρηματοδότηση των σχεδίων άμεσης αποδοτικότητας

Ενότητα 5.
Κοινοτική Περιφερειακή
Πολιτική και Ανάπτυξη στην
Ευρωπαϊκή Ένωση

Βασικοί στόχοι ΚΠΑ στην Ευρωπαϊκή Ένωση

1. Η προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών.
2. Η στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες.
3. Η στήριξη της προσαρμογής και του εκσυγχρονισμού των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόληση.

1. Αναγκαιότητα Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής (ΚΠΠ)

Οι βασικοί λόγοι που συνηγορούν στην καθιέρωση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής είναι οι εξής:

1. Η επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ, απαραίτητη για την ολοκλήρωση.
2. Η αδυναμία των φτωχότερων χωρών της Ένωσης (Ελλάδα, Πορτογαλία), να διαθέσουν τους απαραίτητους, χρηματοδοτικούς πόρους για την αντιμετώπιση των περιφερειακών τους προβλημάτων, τα οποία έχουν σαφώς και μεγαλύτερη ποικιλία και ένταση από αυτά των πλουσιότερων χωρών.
3. Το μοντέλο της χωρικής πόλωσης που επικρατεί, στηρίζει την πολιτική βάση της υπερεθνικής - Κοινοτικής παρέμβασης καθώς αποτελεί επιχείρημα των φτωχότερων χωρών στις σχετικές διαπραγματεύσεις για τη διάθεση περισσότερων χρηματοδοτικών πόρων στην αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων (Καστάνη-Σκαραμαγκά, 1997).

4. Ο συντονισμός των επιμέρους περιφερειακών πολιτικών των χωρών - μελών της Ένωσης και η συστηματική αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την εφαρμογή των άλλων πολιτικών της Ένωσης (όπως για παράδειγμα η Κοινή Αγροτική Πολιτική και η Πολιτική για τον Ανταγωνισμό).

5. Τέλος, η ηθική και κοινωνική υπόσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβάλλει την καθιέρωση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής, γιατί αφού επιδιώκεται παράλληλα με την οικονομική, η πολιτική και κοινωνική ολοκλήρωση, τότε απαιτείται η σύνθεση της ισότητας και της αποτελεσματικότητας.

Έτσι, αποτελεί βασική επιδίωξη της Ένωσης και συνεπώς της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής, η προώθηση της ισότητας για τις περιοχές με χαμηλά εισοδήματα και υψηλά ποσοστά ανεργίας παράλληλα με την οικονομική αποτελεσματικότητα.

2. Διαχρονική εξέλιξη ΚΠΠ (1/2)

Από την ίδρυση της ΕΟΚ μέχρι σήμερα, μπορούν να διακριθούν τρεις βασικές περιόδους στην πορεία δημιουργίας και καθιέρωσης της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής :

1. Ίδρυση ΕΟΚ έως το 1974.

Την περίοδο αυτή η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική, είναι ανύπαρκτη, παρά τις έμμεσες αναφορές που υπήρχαν στις ιδρυτικές συνθήκες και κυρίως στη Συνθήκη της ΕΟΚ, όπου αναγνωρίζονταν το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων και η ανάγκη για αρμονική ανάπτυξη της Κοινότητας.

(2/2)

2. Έτος 1975, στο οποίο ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης έως το 1984. Η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική κάνει τα πρώτα της βήματα και διαμορφώνεται σταδιακά τόσο ως προς το χρηματοδοτικό σκέλος, όσο και ως προς τους στόχους και τις προτεραιότητες της.
3. Έτος 1985, στο οποίο δρομολογήθηκαν στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα έως σήμερα. Η Περιφερειακή Πολιτική αρχίζει σταδιακά να παίρνει διαφορετικές διαστάσεις με την εφαρμογή ολοκληρωμένων πολυετών και πολυταμειακών τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

3. Χρηματοδοτικό πλαίσιο της Ε.Ε.

Η διάθεση των πόρων από τον Προϋπολογισμό της ΕΕ για την υλοποίηση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής, στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής αλληλεγγύης, γίνεται μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία:

- Δεν χρηματοδοτούν οποιαδήποτε μεμονωμένα έργα, αλλά τα πολυετή προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης που καθορίζονται από κοινού μεταξύ των περιφερειακών και εθνικών αρχών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο της εκάστοτε περιόδου προγραμματισμού (1989-93, 1994-99, 2000-2006, 2006-2013 κ.ο.κ.).
- Δεν αποτελούν επίσης ενιαίο ταμείο στο πλαίσιο του Κοινοτικού Προϋπολογισμού, αλλά καθένα διατηρεί ένα ειδικό πεδίο παρεμβάσεων.

Διαρθρωτικά Ταμεία

- 1) Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- 2) Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- 3) Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο, Τμήμα Προσανατολισμού και Εγγυήσεων - Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Π)
- 4) Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ)
 - ❖ Ταμείο Συνοχής
 - ❖ Λοιπά Χρηματοδοτικά Μέσα

Προ-ενταξιακά Κοινοτικά Χρηματοδοτικά Μέσα

1. Το PHARE, το οποίο έχει δύο βασικές κατευθύνσεις ενίσχυσης. Η πρώτη αποσκοπεί στην εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής του Κοινοτικού δικαίου, στην ενίσχυση των θεσμών, των διοικητικών υπηρεσιών και των δημοσίων οργανισμών και η δεύτερη στοχεύει στην ενίσχυση των επενδύσεων σε υποδομές, σε επιχειρήσεις και στον κοινωνικό τομέα.

2. Το SAPARD, που αποτελεί ειδικό πρόγραμμα ένταξης για τη γεω-ργία και την αγροτική ανάπτυξη και στοχεύει στην υποστήριξη των υποψήφιων χωρών για την ένταξη τους στην Κοινή Γεωργική Πολιτική της Ένωσης, ενώ παράλληλα αναλαμβάνει την ενίσχυση δράσεων και έργων για την αγροτική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

3. Το ISPA, το οποίο λειτουργεί στο πρότυπο του Ταμείου Συνοχής, χρηματοδοτώντας μεγάλης κλίμακας έργα στις προς ένταξη χώρες, στους τομείς μεταφορών και περιβάλλοντος.

4. Στόχοι των Διαρθρωτικών Ταμείων

- Η ανάγκη για παροχή ενιαίας, ομοιόμορφης διαίρεσης των εδαφικών μονάδων των χωρών - μελών της Ε.Ε. για την παραγωγή περιφερειακών στατιστικών στην Ε.Ε. οδήγησε τη Στατιστική Υπηρεσία της Ένωσης (Eurostat) στη δημιουργία των NUTS: Nomenclature of Territorial Units for Statistics (Ονοματολογία Εδαφικών Στατιστικών Ενοτήτων).
- Ο πρωταρχικός στόχος των NUTS είναι η κατάταξη όλων των περιφερειών συγκρίσιμου μεγέθους στο ίδιο επίπεδο για τη διευκόλυνση της εφαρμογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης της Κοινής Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης.
- Η ονοματολογία NUTS ακολουθεί τις παρακάτω αρχές:
 - Ευνοεί τις θεσμικές διαιρέσεις. (Κανονιστικές Περιφέρειες και Αναλυτικές ή Λειτουργικές Περιφέρειες)
 - Ευνοεί τις περιφερειακές μονάδες γενικού χαρακτήρα.
 - Αποτελεί ιεραρχική ταξινόμηση σε πέντε επίπεδα (τρία περιφερειακά και δύο τοπικά)

Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης-ΚΠΣ

Το έγγραφο που εγκρίνεται από την Ε. Επιτροπή, σε συμφωνία με το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος, μετά από εκτίμηση του Σχεδίου Ανάπτυξης που έχει υποβληθεί από το κράτος-μέλος.

Περιέχει τη στρατηγική και τις προτεραιότητες δράσης των Ταμείων και του κράτους-μέλους, τους ειδικούς στόχους τους, τη συμμετοχή των Ταμείων και τους λοιπούς χρηματοδοτικούς πόρους.

Το έγγραφο αυτό εξασφαλίζει το συντονισμό του συνόλου της Κοινοτικής Διαρθρωτικής ενίσχυσης στις περιφέρειες και στους τομείς δραστηριότητας του κράτους-μέλους (συμπεριλαμβανομένης και της παρέμβασης για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων).

Υλοποιείται μέσω ενός ή περισσότερων επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης-Δομή ΚΠΣ

- 1) Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης.
- 2) Αναπτυξιακή Στρατηγική.
- 3) Εκ των προτέρων αξιολόγηση του προγράμματος.
- 4) Χρηματοδότηση.
- 5) Εκ των προτέρων έλεγχος της προσθετικότητας.
- 6) Προσδιορισμός της εταιρικής σχέσης.
- 7) Διατάξεις εφαρμογής.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

Είναι το εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Επιτροπή έγγραφο, που αποσκοπεί στην εφαρμογή ενός Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Περιέχει ένα συνεπές σύνολο αξόνων προτεραιότητας αποτελούμενων από πολυετή μέτρα, για την πραγματοποίηση του οποίου μπορεί να ζητηθεί η συνδρομή ενός ή περισσότερων Ταμείων και ενός ή περισσότερων από τα άλλα υφιστάμενα χρηματοδοτικά όργανα, καθώς και της ΕΤΕ.

Ολοκληρωμένο επιχειρησιακό πρόγραμμα είναι το επιχειρησιακό πρόγραμμα, του οποίου η χρηματοδότηση γίνεται από περισσότερα του ενός Ταμεία.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ)

Ένα Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ)

αναφέρεται στη διαμόρφωση και εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής παρέμβασης

- (μέσω πολλαπλών και συνεκτικών, διατομεακού χαρακτήρα, χωρικών δράσεων)
- σε μία και μόνο περιφέρεια, που εμπίπτει βέβαια στις περιοχές επιλεξιμότητας στις οποίες καλείται να παρέμβει προς ενίσχυση το ΚΠΣ και
- αρμοδιότητα διαχείρισης του ανήκει βασικά στους αντίστοιχους φορείς σε περιφερειακό επίπεδο.

Έχει πρωταρχικά περιφερειακή διάσταση, ενώ λειτουργεί συμπληρωματικά με τις οριζόντιες δράσεις που υλοποιούνται μέσω των ΤΕΠ στην περιφέρεια.

- Ένα ΠΕΠ διαρθρώνεται στις εξής βασικές ενότητες:
 - Εισαγωγή - Συνοπτική περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης
 - Άξονες προτεραιότητας (Υποπρογράμματα)
 - Συνοπτική περιγραφή των μέτρων του Προγράμματος
 - Χρηματοδοτικό σχέδιο
 - Διατάξεις εφαρμογής
 - Ενσωμάτωση της εκ των προτέρων αξιολόγησης του Προγράμματος

Προγράμματα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας

Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (2000-2006)

- Leader plus
- Interreg III
- Urban II
- Equal

Leader plus

- Αγροτική ανάπτυξη, μέσω των πρωτοβουλιών των ομάδων τοπικής δράσης με στόχο την τοπική-ενδογενή ανάπτυξη. Διαφοροποίηση των αγορών εργασίας, ενίσχυση της απασχόλησης.

Interreg III

- Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία, με βασικό στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους.

Urban II

- Οικονομική και κοινωνική αποκατάσταση των πόλεων για την προώθηση της αειφόρου αστικής ανάπτυξης.

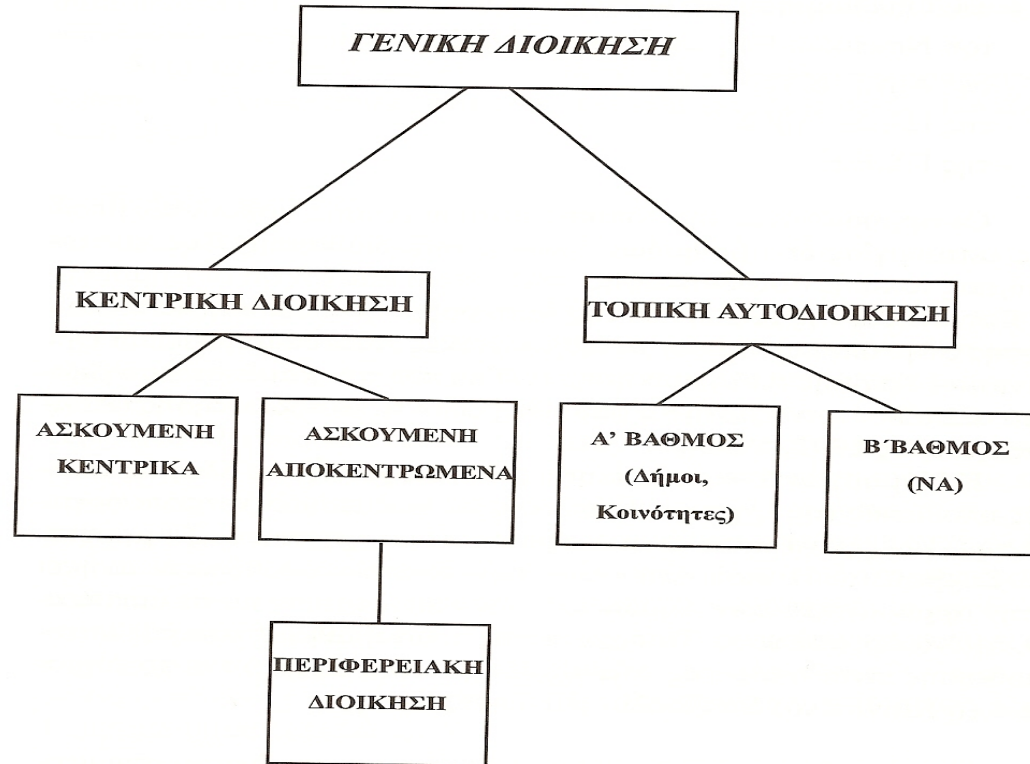
EQUAL

- Διακρατική συνεργασία για την προώθηση νέων μέσων καταπολέμησης των διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας.

Ενότητα 6.
Περιφερειακή ανάπτυξη
στην Ελλάδα

- Τα μόνα εθνικά αναπτυξιακά προγράμματα που εφαρμόζονται στη χώρα μας είναι τα Κ.Π.Σ.
- Ο προγραμματισμός στην Ελλάδα εντάσσεται και λειτουργεί μέσα στο γενικότερο προγραμματικό πλαίσιο της Ε.Ε.

Το πλαίσιο διοίκησης της Ελλάδας

Περιφερειακό Συμβούλιο

- Το κυρίαρχο συλλογικό όργανο που παίρνει τις αποφάσεις σε περιφερειακό επίπεδο είναι το Περιφερειακό Συμβούλιο που αποτελείται από:
 - ❑ Το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, ως πρόεδρο.
 - ❑ Τους προέδρους των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (δηλαδή τους Νομάρχες) της Περιφέρειας.
 - ❑ Έναν εκπρόσωπο από κάθε Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΤΕΔΚ) της Περιφέρειας.
 - ❑ Έναν εκπρόσωπο της περιφερειακής οργάνωσης καθενός από τους παρακάτω φορείς:
 - των Επιμελητηρίων των παραγωγικών τάξεων,
 - του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος,
 - του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος,
 - του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος,
 - του Ναυτικού Επιμελητηρίου Ελλάδος,
 - της Α.Δ.Ε.Δ.Υ.,
 - της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.,
 - της Γ.Σ.Ε.Ε.

Η εμφάνιση και καθιέρωση του περιφερειακού προγραμματισμού

Η εξέλιξη του περιφερειακού προγραμματισμού στην Ελλάδα

1. 1^η Περίοδος (1948-64)
2. 2^η Περίοδος (1964-79)
3. 3^η Περίοδος (1980-86)
4. 4^η Περίοδος (1986-2006)
5. 5^η Περίοδος (2006-2013)
6. 6^η Περίοδος (2014-2020)

Χαρακτηριστικά ελληνικού περιφερειακού προβλήματος 1/2

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού περιφερειακού προβλήματος είναι τα ακόλουθα:

- Οι ανισότητες στους διάφορους τομείς εξακολουθούν να υπάρχουν, να διαιωνίζονται και συνεχώς να μεγαλώνουν.
- Η υπερβολική συγκέντρωση του πληθυσμού της χώρας στην πρωτεύουσα.
- Η συνεχής μετακίνηση του πληθυσμού.
- Η χειροτέρευση των συνθηκών εργασίας.
- Η μείωση του πληθυσμού των ορεινών περιοχών.

Χαρακτηριστικά ελληνικού περιφερειακού προβλήματος 2/2

- Η άνιση αναπτυξιακή πορεία των περιφερειών.
- Η διαφορετική ποιότητα ζωής από περιφέρεια σε περιφέρεια.
- Το μέγεθος και η κατανομή των επενδύσεων.

Προγράμματα οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης (μετά την ένταξη στην ΕΟΚ)

1. Το Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-85
2. Το Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-87 -Ο Δημοκρατικός Προγραμματισμός
3. Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα 1986-92
4. Το Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988-92
5. Το πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1989-93
6. Το δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1994-99
7. Το τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 2000-2006
8. Τέταρτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 2007-2013

Το Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-85

- Κύριοι Στόχοι
 - ✓ Η συγκράτηση του πληθυσμού και η μείωση των εσωτερικών μεταναστευτικών ροών προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.
 - ✓ Η βιώσιμη και αυτόνομη ανάπτυξη των περιφερειών.
 - ✓ Η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιφέρειες.
 - ✓ Η τόνωση της απασχόλησης.

Κατευθύνσεις Δράσεων

- Η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων υψηλής παραγωγικότητας.
- Η ενθάρρυνση των τοπικών πρωτοβουλιών.
- Η προστασία του περιβάλλοντος και η ορθολογική χωροθέτηση των δραστηριοτήτων.
- Οι υποδομές για οικονομικές δραστηριότητες.
- Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων.
- Η πρόωθηση κινήτρων.

Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-87

- Κύριοι Στόχοι
 - ✓ Καταπολέμηση της οικονομικής στασιμότητας.
 - ✓ Καταπολέμηση της ανεργίας.
 - ✓ Προώθηση της αποκέντρωσης.
 - ✓ Ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη.

Κατευθύνσεις Δράσεων

Δημιουργία νέων φορέων επενδύσεων σε τοπικό επίπεδο για την ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού και την άσκηση τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι φορείς αυτοί περιλαμβάνουν:

- Δημοτικές Επιχειρήσεις.
- Εταιρείες Λαϊκής Βάσης.
- Συνεταιριστικές Οργανώσεις
- Προώθηση συντονισμένου προγράμματος έργων του δημόσιου τομέα
- Προώθηση της συνεργασίας μεγάλων επιχειρήσεων με ΜΜΕ.
- Δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων καταλυτών στην αναπτυξιακή διαδικασία.
- Συνεχής παρακολούθηση εξελίξεων για αναπροσαρμογή του προγράμματος και προσέλκυση νέων επενδύσεων.

Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα ΜΟΠ 1986-92

Ελληνικά ΜΟΠ

1. ΜΟΠ Αττικής.
2. ΜΟΠ Μακεδονίας-Θράκης.
3. ΜΟΠ Ανατολικής-Κεντρικής Ελλάδας.
4. ΜΟΠ Αιγαίου.
5. ΜΟΠ Δυτικής Ελλάδας-Πελοποννήσου.
6. ΜΟΠ Κρήτης.
7. ΜΟΠ Πληροφορικής..

•Τομείς Δράσεων ΜΟΠ

- Γεωργία (παραγωγική αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμός και εντατικοποίηση παραδοσιακών προϊόντων, γεωργική απασχόληση νέων, βελτίωση υποδομών κ.λπ.).
- Αλιεία (εκσυγχρονισμός στόλου και βελτίωση υποδομών και μεταποιητικών εγκαταστάσεων, προώθηση marketing κ.λπ.).
- Βιομηχανία - βιοτεχνία - ΜΜΕ (ανάπτυξη ΜΜΕ, ενθάρρυνση καινοτομιών στις ΜΜΕ, διευκόλυνση μετεγκατάστασης επιχειρήσεων, ενίσχυση υποδομών κ.λπ.).
- Υπηρεσίες (τουριστική ανάπτυξη, ανάπτυξη μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής κ.λπ.).
- Ανθρώπινο δυναμικό (κατάρτιση, τοπικές πρωτοβουλίες για την απασχόληση κ.λπ.).

Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988-92

- Στρατηγικοί Στόχοι
 - ✓ Προώθηση της αποκέντρωσης και του δημοκρατικού προγραμματισμού.
 - ✓ Μείωση της έντασης των περιφερειακών ανισοτήτων.
 - ✓ Αύξηση των δυναμικών περιφερειών.
 - ✓ Κλαδική αναδιάρθρωση (δυναμικοί κλάδοι σε υποβαθμισμένες περιφέρειες).
- Βασικές Κατηγορίες Μέτρων
 - Αποκέντρωση, ενίσχυση των ΟΤΑ.
 - Ενσωμάτωση υψηλής τεχνολογίας.
 - Βελτίωση "κλίματος" για ιδιωτικές επενδύσεις.
 - Προγράμματα με τοπική και περιβαλλοντική κατεύθυνση.

Πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1989-93

- Κύριοι Άξονες Προτεραιότητας
 1. Βελτίωση του επιπέδου της χώρας, όσον αφορά τη βασική οικονομική υποδομή.
 2. Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη, με την προώθηση διαρθρωτικών μεταβολών.
 3. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.
 4. Ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού.
 5. Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.
 6. Περιφερειακή - τοπική ανάπτυξη.

Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 1994-99

- Άξονες Παρέμβασης

Μείωση του περιφερειακού χαρακτήρα της χώρας και προώθηση της εσωτερικής ολοκλήρωσης, μέσω της ανάπτυξης των βασικών υποδομών.

Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα του οικονομικού ιστού.

Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης.

Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών, μέσω της αξιοποίησης του τοπικού δυναμικού τους

Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, 2000-2006

- Άξονες Προτεραιοτήτων
 1. Ανθρώπινοι Πόροι.
 2. Μεταφορές.
 3. Ανταγωνιστικότητα.
 4. Ανάπτυξη της Υπαίθρου και Αλιεία.
 5. Ποιότητα ζωής.
 6. Κοινωνία της Πληροφορίας.
 7. Περιφερειακή Ανάπτυξη.

Σύστημα Διαχείρισης Κοινοτικών προγραμμάτων (1/2)

- Οι καινοτομίες που επέφερε το προηγούμενο ΚΠΣ διατηρήθηκαν και επεκτάθηκαν. Ενδεικτικά αναφέρονται:
 - Η μεγαλύτερη αποκέντρωση και η παραπέρα ενίσχυση των συμμετοχικών διαδικασιών.
 - Η επέκταση του συστήματος συγχρηματοδότησης με ιδιωτικά κεφάλαια σε νέες κατηγορίες έργων και δράσεων.
 - Η ενίσχυση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις διαδικασίες ελέγχου (τεχνικού, δημοσιονομικού κ.λπ.)

2/2

- Η αναδιάρθρωση των οργάνων διοίκησης, διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου των προγραμμάτων.
- Η ενίσχυση της ανταλλαγής και των ροών πληροφοριών μεταξύ των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των εθνικών αρχών μέσω τυποποιημένων αρχείων, καθώς και μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων σε εθνικό επίπεδο [Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) ή Monitoring Information System (MIS)]

Κριτήρια Διαχείρισης

- Κριτήρια αποτελεσματικής διαχείρισης των προγραμμάτων
 - Δείκτης εκτίμησης της ποιότητας του συστήματος Παρακολούθησης
 - Δείκτης εκτίμησης της ποιότητας του συστήματος Ελέγχου
 - Δείκτης εκτίμησης της ποιότητας του συστήματος Επιλογής Έργων -Δράσεων
- Κριτήρια χρηματοοικονομικής εκτέλεσης
 - Δείκτης Απορρόφησης των διαθέσιμων πόρων (δεσμεύσεων)
 - Δείκτης Κινητοποίησης (Μόχλευσης) ιδιωτικών πόρων

Κοινά σημεία

Παρά τις διαφορές, που πηγάζουν από τις ιδιαιτερότητες των περιφερειών, τα κοινά σημεία των προγραμμάτων είναι τα ακόλουθα:

1. Προωθούνται δράσεις, που ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια των περιφερειακών οικονομιών, εντοπίζουν και αξιοποιούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των περιοχών, εξειδικεύουν και ενδυναμώνουν τον αναπτυξιακό ρόλο των αστικών κέντρων και αναπτύσσουν την ύπαιθρο μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.
2. Διαμορφώνονται και υλοποιούνται περιφερειακές στρατηγικές για την ανάπτυξη και διάδοση των καινοτομιών, την πρόσβαση στην έρευνα και τεχνολογία και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.
3. Προωθούνται παρεμβάσεις για τη μείωση της απομόνωσης, τη διατήρηση του πληθυσμού και τον παραγωγικό εμπλουτισμό των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών.
4. Ενισχύονται δράσεις για την προστασία και αξιοποίηση των πολιτισμικών και περιβαλλοντικών πόρων κάθε περιφέρειας.

Ενότητα 7.
Αναπτυξιακοί άξονες, δράσεις
και φυσικοί πόροι

Τύποι δράσεων

Εισαγωγή τριών ειδικών τύπων δράσεων μέσα στις προτεραιότητες των προγραμμάτων, που είναι οι εξής:

- Η Ανάπτυξη της Καινοτομίας.
- Η Αστική Ανάπτυξη.
- Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου

Αναπτυξιακοί άξονες 1/2

Ένα καλά σχεδιασμένο, μελετημένο και επιστημονικά θεμελιωμένο πρόγραμμα θα πρέπει να κινείται στους εξής επιμέρους αναπτυξιακούς άξονες:

- Κινητοποίηση και αξιοποίηση όλων των πλουτοπαραγωγικών φυσικών πόρων της χώρας με ανάλογες πιστώσεις και επενδύσεις.
- Δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για μία ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας.
- Καθορισμός των αστικών κέντρων, δηλαδή των πόλων ανάπτυξης, με αυτάρκεια κοινωνικών υπηρεσιών και ολοκληρωμένων πολεοδομικών και οικονομικών συγκροτημάτων.

Αναπτυξιακοί άξονες 2/2

- Κάμψη και αν αυτό είναι δυνατόν μείωση του ρυθμού ανάπτυξης της συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων στην πρωτεύουσα και τη συμπρωτεύουσα.
- Προστασία και βελτίωση του πολιτιστικού και του φυσικού περιβάλλοντος στις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες.
- Αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση της περιφερειακής υποδομής και αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων του δημόσιου τομέα.
- Συνειδητοποίηση του περιφερειακού προβλήματος και ένταξη όλων των περιφερειακών προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης στα αντίστοιχα εθνικά προγράμματα.

Στρατηγική της ανάπτυξης

Συνολικά, η στρατηγική της ανάπτυξης πρέπει να αποτελείται από μέτρα που βασίζονται στο τοπικό συγκριτικό πλεονέκτημα και στοχεύει στην κατάρτιση και επαγγελματική ένταξη των κατοίκων για τη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού και την αύξηση του εισοδήματος.

Συνεισφέρει στην επίτευξη του στόχου της περιφερειακής ανάπτυξης αλλά παράλληλα και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων στην περιφέρεια και ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές, σε ορεινές περιοχές και στα νησιά μέσα από την υλοποίηση των αντίστοιχων αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Τοπική ανάπτυξη

Η ανάπτυξη μιας περιοχής σε τοπικό επίπεδο αποτελεί σύμφωνα με τον Δαουτόπουλο (1995) τη σχεδιασμένη αλλαγή, σε κοινοτικό επίπεδο, που αποβλέπει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του τοπικού πληθυσμού και μπορεί να υποβοηθείται από ένα φορέα αλλαγής σε τρόπο ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή συμμετοχή των κατοίκων στον προσδιορισμό του περιεχομένου του τοπικού προγράμματος αλλαγής όσο και στη διαδικασία υλοποίησής του.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός για την αειφορική ανάπτυξη, σημαίνει όχι μόνο ανάπτυξη με σεβασμό στις φυσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, αλλά εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την κοινωνική ευημερία του πληθυσμού.

Βασικές κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού

Οι βασικές κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού προσδιορίζονται από τρεις στόχους: την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, τη συνετή διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς και την επιδίωξη της ολοκληρωμένης και ανταγωνιστικής ανάπτυξης όλων των περιοχών (Παπασταύρου 1994).

Στο πλαίσιο αυτό είναι καθοριστικός ο ρόλος του χωροταξικού σχεδιασμού ως πολιτικής συντονισμού και εξειδίκευσης στο χώρο επί μέρους τομεακών πολιτικών, της κατανομής των οικισμών, των δραστηριοτήτων και των υποδομών στο χώρο, παράλληλα με την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων.

Θεματικές ενότητες

Οι θεματικές ενότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν για την υλοποίηση προγραμμάτων ανάπτυξης και αναφέρονται σε παραγωγικούς τομείς είναι μεταξύ άλλων

τα παραδοσιακά τοπικά προϊόντα,

η μεταποίηση και η εμπορία των προϊόντων,

οι γυναικείοι συνεταιρισμοί,

ο τουρισμός και

η ανάπτυξη προϊόντων πληροφορικής.

Τοπικά παραδοσιακά προϊόντα

Ένας από τους βασικούς άξονες τοπικής ανάπτυξης είναι τα τοπικά εμπορικά ή/και παραδοσιακά προϊόντα, με έμφαση στη λεπτομερή καταγραφή τους με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και την παραγωγή και διανομή ψηφιακού χάρτη τοπικών προϊόντων.

Κατάρτιση του πληθυσμού

Σεμινάρια και κατάρτιση του πληθυσμού για

- Νέες εξειδικευμένες αποδοτικές καλλιέργειες,
- νέες μεθόδους παραγωγής βιοτεχνικών και οικοτεχνικών προϊόντων & προϊόντων τοπικών συνεταιρισμών,
- βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, την χρήση κατάλληλης συσκευασίας ,
- μεθόδους αποτελεσματικής προώθησης της παραγωγής,
- επαναφορά παλαιάς τεχνογνωσίας στη βιοτεχνία
- κατάρτιση και δημιουργία ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στον τομέα της διατήρησης της κληρονομιάς αλλά και στο χώρο των υπηρεσιών αγροτουρισμού, εναλλακτικού τουρισμού, κ.λπ..

Ανάπτυξη και Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών- ΤΠΕ

Ο συνετός σχεδιασμός ανάλογων μοντέλων ανάπτυξης που ενσωματώνουν τις διαδικτυακές υπηρεσίες και αξιοποιούν τις ΤΠΕ μπορεί να συμβάλλει τόσο στην οικονομική σταθερότητα όσο και στην σταθερότητα και προστασία του περιβάλλοντος.

Τοπική τουριστική ανάπτυξη και ΤΠΕ (1/2)

Μεταξύ των βασικών αναπτυξιακών στόχων είναι και η βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής και η τουριστική του ανάπτυξη που θα οδηγήσει μακροπρόθεσμα στη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού και στην προώθηση εμπορικών δραστηριοτήτων.

Η στρατηγική της τουριστικής ανάπτυξης βασίζεται στην προβολή τοπικών δεδομένων και στην εξυπηρέτηση του πολίτη για την ανεύρεση σχετικών πληροφορικών τόσο για την περιοχή όσο και για τις υποδομές (Andreopoulou, et.al., 2003, Ανδρεοπούλου, κ.α., 2007).

2/2

Η διεθνής εμπειρία, αλλά και ανάλυση αγοράς στους κυριότερους αγροτουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας καταδεικνύουν τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα ως ένα βασικό μοχλό ανάπτυξης της ελληνικής περιφέρειας και μια συνεχώς «αναπτυσσόμενη βιομηχανία» (Καραγιάννης, 2006).

Η ανάρτηση ιστοσελίδων στο διαδίκτυο που προβάλλουν μια περιοχή μπορούν παράλληλα να υποστηρίξουν τις τοπικές προσπάθειες αλλά και να προάγουν επιχειρηματικές δραστηριότητες (Andreopoulou et.al., 2006).

Τουρισμός και Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα

(α) εσωτερικό ή εγχώριο τουρισμό (domestic tourism), ο οποίος περιλαμβάνει τις τουριστικές μετακινήσεις εντός της χώρας

(β) τουρισμό των αλλοδαπών ή εισερχόμενο τουρισμό (inbound tourism), ο οποίος περιλαμβάνει τις ελεύσεις με τουριστικό σκοπό των αλλοδαπών.

Μια άλλη διάκριση με ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα είναι σε: (α) «μαζικό» τουρισμό και (β) εναλλακτικό τουρισμό.

Εναλλακτικός τουρισμός (1/3)

- Αγροτουρισμός, σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές και συνδέεται με μια αγροτική εκμετάλλευση που επιτρέπει αλληλεπίδραση μεταξύ τοπικού πληθυσμού και επισκεπτών.
- Οικοτουρισμός, απόλαυση και εκτίμηση του φυσικού περιβάλλοντος, των πολιτισμικών και ανθρωπογενών στοιχείων του παρόντος και του παρελθόντος.
- Επαγγελματικός/συνεδριακός τουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός, με στόχο την επαφή με τα τοπικά πολιτιστικά δρώμενα, π.χ. γιορτή κάστανου, καρναβάλι, κ.λπ.
- Θρησκευτικός τουρισμός, σε τόπους λατρείας, μονές, εκκλησίες, κλπ.

- Τουρισμός υγείας, ιαματικός τουρισμός, συμμετοχή σε προγράμματα υγείας, ευεξίας, πρόληψης, αποκατάστασης Κοινωνικός τουρισμός, επιδοτούμενος από την πολιτεία για πολίτες χαμηλών εισοδημάτων, Θαλάσσιος τουρισμός, π.χ. κολύμβηση, αναψυχή στην παραλία, καταδύσεις, θαλάσσια σπορ, κλπ. Αθλητικός τουρισμός, συμμετοχή σε αγώνες, αθλήματα & αγωνίσματα, π.χ. ορειβατικός τουρισμός, extreme sports, κ.λπ.

3/3

- Γεωτουρισμός, σε περιοχές με σημαντικά γεωλογικά μνημεία και σχηματισμούς, π.χ. μετέωρα, κ.λπ
- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Ορεινός τουρισμός,
- Χειμερινός τουρισμός .

Συνήθως η τουριστική ελκυστικότητα μιας περιοχής ενισχύεται από πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού που ασκούνται ταυτόχρονα

Ορεινή ανάπτυξη

Βασική προϋπόθεση είναι η ανάδειξη και αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων αλλά και την παράλληλη διασύνδεσή τους με τον οικονομικό και λειτουργικό χώρο της κάθε περιφέρειας.

Η υπέρβαση της υφιστάμενης απομόνωσης του ορεινού όγκου είναι δυνατόν να επιτευχθεί με: α) την αναβάθμιση, ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, β) από την προσαρμογή της οικονομίας στις διεθνείς εξελίξεις, την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των υποδομών και κυρίως των οδικών αξόνων, ως αξόνων για παραγωγικούς σκοπούς, αναψυχή και αναγνώριση του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου (Αραμπατζής 2003).

Ορεινή ανάπτυξη και ΤΠΕ

Μια ορεινή περιοχή είναι εύκολο να εντοπισθεί ως τόπος τουριστικού προορισμού με την ανάπτυξη διαδραστικού υλικού, π.χ. ανάπτυξη ιστοσελίδας.

Η ιστοσελίδα απαιτείται να συνδεθεί σε σχετικές πύλες στο διαδίκτυο (portal) και ευρετήρια με θεματικές ενότητες που απευθύνονται σε κοινό με ενδιαφέροντα, όπως είναι οι ορεινές δραστηριότητες, ο τουρισμός (αγροτουρισμός, χειμερινός τουρισμός, εναλλακτικός τουρισμός, ορεινή κατασκήνωση, κ.λπ), ορεινά αθλήματα (αναρρίχηση, ορειβασία, ορεινή ποδηλασία, προσανατολισμός, κ.λπ.), ακραία αθλήματα (extreme sports), περιβαλλοντικά ενδιαφέροντα, φωτογραφία, κυνήγι, κ.λπ.

Ενότητα 8.
Ολοκληρωμένη αειφορική &
βιώσιμη ανάπτυξη και φυσικοί
πόροι

Αειφορική ή Βιώσιμη Ανάπτυξη

Sustainable Development-SD

Η **Αειφορική ή Βιώσιμη Ανάπτυξη (Sustainable Development-SD)** αποτελεί πλέον έναν κοινότυπο και ευρύτατα χρησιμοποιούμενο όρο και έχει κερδίσει τη γενική αποδοχή πέρα των περιβαλλοντικών επιστημών κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες.

Από την έκδοση της έκθεσης της Επιτροπής Brundtland (WCED, 1987), ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλούς τομείς για να περιγράψει την ανάπτυξη σε ισορροπία με τη φύση. Ως «Αειφορική Ανάπτυξη» ορίζεται «η διαχείριση και η προστασία των φυσικών πόρων και ο καθορισμός των θεσμικών και τεχνολογικών αλλαγών, κατά τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζεται η επιτυχής και συνεχιζόμενη ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών» (WCED, 1987).

Ολοκληρωμένη αειφορική ανάπτυξη (1/2)

Η ανάπτυξη στα πλαίσια της αειφορίας επιτρέπει στις μελλοντικές γενεές να απολαύσουν καλύτερη ποιότητα ζωής σε όλο τον πλανήτη.

Επιδιώκει κατά τη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης τη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος αλλά επιπλέον και τη βελτίωση της ποιότητας του.

Οι υποστηρικτές της τεχνολογικής προσέγγισης υποστηρίζουν ότι η αειφορία μπορεί να επιτευχθεί μέσα από το υπάρχον μοντέλο ανάπτυξης με κάποιες ενδεχόμενες αλλαγές, όπως η εισαγωγή και χρησιμοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών

2/2

Για να υπάρχει **ολοκληρωμένη αειφορική ανάπτυξη** σε μια κοινωνία θα πρέπει αυτή να είναι

δυναμική οικολογικά,

οικονομικά βιώσιμη, δηλαδή να υπάρχει σωστή κατανομή και αξιοποίηση των φυσικών πόρων,

κοινωνικά δίκαιη, δηλαδή ίση ανάπτυξη για όλες τις χώρες και να διατηρεί τον **ανθρωποκεντρικό της χαρακτήρα**

Είναι η ανάπτυξη που επιτυγχάνει την ικανοποίηση των αναγκών της σημερινής κοινωνίας, χωρίς όμως να υπονομεύεται η δυνατότητα κάλυψης των αναγκών των μελλοντικών γενεών.

Η εισαγωγή της έννοιας αυτής αποτελεί μια σημαντική προσπάθεια προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης της προσέγγισης της ανάπτυξης.

Είναι μια ιδιαίτερα «ελκυστική» θεώρηση της ανάπτυξης, η οποία υπακούει σε έναν κώδικα υπευθυνότητας και κοινωνικής ευαισθησίας.

Οι 3 στόχοι της ολοκληρωμένης & βιώσιμης ανάπτυξης

Οι στόχοι της ολοκληρωμένης ανάπτυξης περιλαμβάνουν:

- α. τη συγκράτηση και σταθεροποίηση του πληθυσμού, μέσω της άρσης της απομόνωσης, της βελτίωσης της προσπελασιμότητας και της εξασφάλισης υποδομής και παροχής υπηρεσιών,
- β. την ολοκληρωμένη οικονομική ανάπτυξη, με διεύρυνση των δυνατοτήτων απασχόλησης και διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης (συγκριτικά πλεονεκτήματα) και τη στήριξη εναλλακτικών ήπιων μορφών ανάπτυξης, και

γ. την προστασία φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς με την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων και της ποικιλότητας του τοπίου και την ανάδειξη των ιστορικών πολιτιστικών μνημείων

Ειδικότερα, οι απομακρυσμένες νησιωτικές ή ορεινές περιοχές χρειάζονται εξειδικευμένο σχεδιασμό για τη βιώσιμη ανάπτυξη τους, αφού η γεωργία, η αλιεία και δασοπονία αποτελούν μέχρι και σήμερα τους βασικούς πόρους για τους κατοίκους τους.

Φυσικοί πόροι

Κάθε τι που υπάρχει επάνω στη φύση και είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο για άμεση χρήση ή κατανάλωση, καθώς για την παραγωγή άλλων καταναλωτικών αγαθών, ονομάζεται φυσικός πόρος.

Οι φυσικοί πόροι διακρίνονται:

εξαντλήσιμοι και μη εξαντλήσιμοι φυσικοί πόροι.

Παραδείγματα εξαντλήσιμων φυσικών πόρων

τα μη μεταλλικά ή μεταλλικά ορυκτά,
το πετρέλαιο, ο λιγνίτης, το φυσικό αέριο ή άλλα ορυκτά
καύσιμα.

Υπάρχουν σε ορισμένες ή πεπερασμένες ποσότητες, ο ρυθμός
αναπαραγωγής τους από τη φύση είναι πάρα πολύ αργός και η
διαρκής χρήση τους θα οδηγήσει κάποια στιγμή στην εξάντλησή
τους.

Παραδείγματα ανανεώσιμων φυσικών πόρων:

η ηλιακή ενέργεια,
η αιολική ενέργεια,
το νερό, οι υδατοπτώσεις,
η χλωρίδα και η πανίδα,
οι κλιματολογικές συνθήκες,
η φυσική ομορφιά.

Ανανεώνονται από τη φύση με πολύ γρήγορους ρυθμούς και εξαντλούνται μόνο στην περίπτωση που η ταχύτητα χρήσης τους υπερβαίνει την ταχύτητα αναπλήρωσής τους.

Οι κλασικές και νεοκλασικές θεωρίες, θεωρούν ως παράγοντες δημιουργίας προϋποθέσεων τοπικής ανάπτυξης τα γενικότερα φυσικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά των περιφερειών και την ανισοκατανομή των φυσικών πόρων, όπως το κλίμα, η γεωλογία, οι πρώτες ύλες, κ.λπ.

Οι φυσικοί πόροι, που αποκαλούνται και «δώρα της φύσης» (natural endowment), δημιουργούν συγκριτικά πλεονεκτήματα στις περιοχές που τους κατέχουν και λειτουργούν ενισχυτικά στη διαδικασία ανάπτυξης των περιοχών αυτών.

Σημασία των φυσικών πόρων για την ανάπτυξη 1/3

Η ιστορική εξέταση της σχέσης φυσικών πόρων και οικονομικής ευημερίας οδηγούν στο ότι, οι φυσικοί πόροι συμβάλλουν στην ανάπτυξη των περιοχών που τους κατέχουν, αφού λειτουργούν ως βασικός και δυναμικός παράγοντας για την περιφερειακή ανάπτυξη

Αποτελούν φυσικό πλούτο (natural wealth) και συνεπώς, η αξιοποίησή τους δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την απασχόληση και την οικονομική ευημερία.

Οι φυσικοί πόροι κάθε περιφέρειας αποτελούν παραγωγικό συντελεστή και συνεπώς, η αξιοποίησή τους είναι επόμενο υπό ορισμένες προϋποθέσεις να επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη κάθε περιοχής που τους κατέχει.

Σημασία των φυσικών πόρων για την ανάπτυξη 2/3

Η σημασία των φυσικών πόρων για την οικονομική ανάπτυξη οδηγεί πολλές φορές τις χώρες σε πολεμικές συγκρούσεις που αποβλέπουν στον έλεγχό τους (π.χ. πετρέλαιο κ.λ.π.)

Σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες έντονες είναι οι διαμάχες για το βαθμό εκμετάλλευσης των δασών.

Γνωστές είναι επίσης οι διαφορές υπάρχουν μεταξύ πολλών κρατών για το βαθμό αξιοποίησης υδατικών πόρων, αφού πολλοί ποταμοί διέρχονται από τα εδάφη περισσότερων τους ενός κρατών.

3/3

Οι φυσικοί πόροι συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής δια μέσου της πρωτογενούς αξιοποίησης των ιδίων πόρων ή με την προσέλκυση επιχειρήσεων για τη δευτερογενή τους επεξεργασία.

Η ύπαρξη φυσικών πόρων αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει τη χωροθέτηση σχετικών επιχειρήσεων, αφού η διαθεσιμότητα πρώτων υλών δημιουργεί συγκριτικά πλεονεκτήματα για τις περιφέρειες και τις επιχειρήσεις τους

Πολλές φορές με κρατική παρέμβαση θεσπίζονται κίνητρα και άλλα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά που μεταβάλλουν ανάλογα τη θέση εγκατάστασης των επιχειρήσεων.

Επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης & φυσικοί πόροι

(α) Ο ρυθμός ή η ταχύτητα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων από τον άνθρωπο δεν θα πρέπει να υπερβαίνει την ταχύτητα της φυσικής τους ανανέωσης

(β) Θα πρέπει να επιδιώκεται ελαχιστοποίηση της χρήσης των εξαντλήσιμων φυσικών πόρων και προσπάθεια αντικατάστασής τους με ανανεώσιμους.

(γ) Η εναπόθεση αποβλήτων στο περιβάλλον δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τη δυνατότητα απορρόφησής τους από αυτό.

(δ) Να εφαρμόζονται μέθοδοι εναπόθεσης που βοηθούν στην αποδόμηση των αποβλήτων και τη μείωση των επιπτώσεων που προκαλούνται στο περιβάλλον, όπως υγειονομική ταφή, λιπασματοποίηση, κ.λπ.

Ανάπτυξη & μεταφορά φυσικών πόρων (1/2)

Η ανάπτυξη των υποδομών καθιστά εφικτή τη μεταφορά φυσικών πόρων από μια περιφέρεια σε μια άλλη. Για παράδειγμα το νερό μεταφέρεται με αγωγούς και αποδίδει το όφελός του σε γειτονικές περιφέρειες ως προς εκείνες που ανήκουν.

Η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής μπορεί να μην αποδίδει τοπικά το συνολικό όφελος, αλλά ένα σημαντικό ποσοστό του οφέλους να μεταφέρεται δια μέσου των ιδιοκτητών των ξενοδοχειακών μονάδων σε μεγάλα αστικά κέντρα στα οποία διαμένουν.

Ακόμη, το όφελος που προκύπτει σε μια περιοχή από την ύπαρξη λιγνίτη να αντισταθμίζεται από τη ρύπανση που προκαλείται στην περιοχή στη φάση αξιοποίησης του πόρου.

Παραδείγματα μεταφοράς των φυσικών πόρων

- Μεταφορά των υδάτων του Μόρνου και του Εύηνου από το νομό Αιτωλοακαρνανίας στο νομό Αττικής,
- Μεταφορά της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από τον ορυκτό πλούτο της περιοχής Κοζάνης ή Πτολεμαΐδας στην υπόλοιπη χώρα,
- Μεταφορά υδροηλεκτρικής ενέργειας κ.λπ.)

Υπάρχουν μορφές φυσικών πόρων των οποίων η μεταφορά είναι **αδύνατη**. Έτσι, οι φυσικοί πόροι

«αμμώδεις ακτές», «φυσικό κάλλος» κ.λπ. δεν είναι δυνατόν να μεταφερθούν και η «κατανάλωσή» τους πρέπει να γίνει στις περιοχές που τους κατέχουν.

Ταξινόμηση φυσικών πόρων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη

Γεωργικοί πόροι

- Οι καλλιεργούμενες γεωργικές εκτάσεις, που αποτελούν βασική προϋπόθεση για την τοπική αγροτική ανάπτυξη.

Δασικοί πόροι

- δασικές εκτάσεις, εθνικοί δρυμοί. Η αξιοποίηση του ξυλώδους κεφαλαίου και των δασικών προϊόντων, και η επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής τουριστικής "ελκυστικότητας".

Παράκτιες περιοχές

το μήκος των ακτών, το μήκος των αμμωδών ακτών, το παράκτιο περιβάλλον και τα παράκτια ύδατα αποτελούν υψίστης σημασία πόρο, αφού χρησιμοποιούνται για τουρισμό, αλιεία, αναψυχή, κ.λπ.

Ορυκτός πλούτος και υδατικό δυναμικό

δημιουργεί απασχόληση και δευτερογενώς προσελκύει επιχειρήσεις, ειδικά όταν το κόστος μεταφοράς επιβάλλει την επί τόπου εκμετάλλευσή .

Πολιτιστικοί πόροι, οικισμοί και μνημεία

Η συμβολή στην ανάπτυξη είναι δυνατόν να γίνει σε συνδυασμό με άλλους πόρους ή αυτοτελώς με την ενίσχυση του τουρισμού.

Κριτηρια αξιολογησης

Στην αξιοποίηση των υποψήφιων επενδυσιακών έργων λαμβάνονται υπόψη και κριτήρια περιβαλλοντικά, οικολογικά και δημοσίου ενδιαφέροντος:

- Περιβαλλοντικά και οικολογικά κριτήρια
- Το κριτήριο του δημόσιου ενδιαφέροντος
- Η χρηματοδότηση των σχεδίων άμεσης αποδοτικότητας